

- 2) Запровадити пільгове кредитування та оренду приміщень.
- 3) Ввести податкові канікули на період воєнного стану.
- 4) Започаткувати освітні програми з підприємницьких навичок для ВПО.
- 5) Забезпечити доступ до електронних держпослуг та онлайн-торгівлі.
- 6) Сприяти розширенню мікрофінансування та фандрайзингу.
- 7) Залучати малий бізнес до відбудовчих робіт та держзакупівель.

Крім того, держава повинна лобіювати залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги для розвитку мікропідприємництва, зокрема через донорські програми ЄС, USAID, ЄБРР та ін.

Отже, мікро- та малий бізнес є рушійною силою відновлення національної економіки після завершення війни. Держава має всіляко підтримувати цей сектор через фінансово-кредитні, регуляторні та організаційні інструменти, що дозволить забезпечити зайнятість, продовольчу безпеку та збереження соціально-економічної стабільності в умовах воєнних дій.

Перелік використаних джерел:

1. Fintream. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році (2023) URL: <https://fintream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analytyka/>

УДК 336.2

Письменний Віталій

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Rysmennyi Vitalii

Doctor of Economic Sciences, Docent
Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Долик Ірина

студентка групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Dolyk Iryna

Student of the group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ З АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ ORGANIZATION OF THE WORK OF THE MAIN DEPARTMENT OF THE STS IN THE TERNOPIL REGION ON EXCISE TAX ADMINISTRATION

Акцизний податок є одним з ключових інструментів фіскальної політики України. Його важливість полягає в тому, що він не тільки забезпечує надходження до бюджетів різних рівнів, а й впливає на споживчі звички, здоров'я громадян та екологічну стійкість. Сплата цього податку покладається на виробників й імпортерів певних товарів, які підпадають під акцизне оподаткування, як-от пальне, алкогольні та тютюнові вироби тощо. Організацію роботи щодо контролю за їх виробництвом та обігом, а також адміністрування акцизного податку здійснює ДПС України.

У Тернопільській області безпосередньо цим займається управління контролю за підакцизними товарами Головного управління ДПС у Тернопільській області, яке включає такі структурні підрозділи: відділ контролю за виробництвом й обігом спирту, спиртовмісної продукції, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах та пального; відділ адміністрування акцизного податку і контролю за обігом марки акцизного податку; відділ ліцензування торгівлі підакцизними товарами та зберігання пального; відділ обслуговування акцизних складів та податкових постів.

Його основні функції полягають в організації та контролі за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування і сплати до бюджету акцизного податку, організації функціонування системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового, ведення Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників і рівнемірів, ліцензування діяльності суб'єктів господарювання з гуртової торгівлі паливом, алкогольними та тютюновими виробами, організація роботи, пов'язаної зі зберіганням і продажем марок акцизного податку.

Окрема сфера діяльності управління стосується контрольних функцій за виробництвом та обігом пального, алкогольних і тютюнових виробів, а також забезпечення міжгалузевої координації у цій сфері, дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять роздрібну торгівлю підакцизними товарами вимог законодавства щодо максимальних роздрібних цін, встановлених виробниками або імпортерами [1]. Проведення ним фактичних і камеральних перевірок дозволяє перевірити відповідність податкових зобов'язань платників податків вимогам законодавства.

За результатами роботи управління контролю за підакцизними товарами Головного управління ДПС у Тернопільській області встановлено, що у 2023 р. при доведеному показнику надходження акцизного податку до державного бюджету з вироблених в Україні товарів 117,6 млн грн, було зібрано 164,0 млн грн, що забезпечило виконання доходів на 139,5%. Структуру акцизного податку склали надходження від виробництва спирту – 2,4 млн грн (1,5%), горілчаної продукції – 141,1 млн грн (86,0%), пива – 20,5 млн грн (12,5%), виноробної продукції й електроенергії – по 0,03 млн грн (0,01%).

Також управління здійснює контроль за надходженням акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів. У 2023 р. вони склали 95,3 млн грн, при доведеному показнику 88,8 млн грн, що становить 107,2%. У структурі підакцизних товарів найбільшу питому вагу займали надходження з роздрібного продажу алкогольних напоїв – 62,1 млн грн (65,2%) та пива – 31,4 млн грн (33,0%). Натомість надходженням акцизного податку з роздрібного продажу тютюнових виробів було незначним, а саме 1,8 млн грн (1,8%).

Ще одна функція управління контролю за підакцизними товарами Головного управління ДПС у Тернопільській області – ліцензування. У 2023 р. ним було забезпечено надходження плати за ліцензії до бюджету в сумі 23,5 млн грн при прогнозованому завданні 18,9 млн грн, що становить 124,4% виконання. При цьому анульовано 938 ліцензій на право здійснення роздрібною торгівлю алкогольними та тютюновими виробами. Станом на 01.01.2024 р. кількість ліцензій становить 4561 шт. в тому числі: 2484 шт. – алкогольними напоями та 2077 шт. – тютюновими виробами [2].

Попри те, що управління контролю за підакцизними товарами Головного управління ДПС у Тернопільській області в цілому справляється зі своїми функціями, можна виокремити ряд пропозицій щодо покращення його роботи:

- вдосконалення інформаційних систем та технологій для автоматизації процесів збору, обробки й аналізу даних з метою ефективного контролю за надходженням акцизного податку;

- забезпечення тісної співпраці та координації діяльності з іншими контролюючими органами, такими як митниця, поліція й інші, для запобігання контрабанді та незаконному обігу підакцизних товарів;

- проведення інформаційних кампаній, навчальних семінарів та інших заходів для

громадськості з питань правильного розуміння та виконання законодавства, яке стосується виробництва і продажу підакцизних товарів.

Насамкінець зазначимо, що організація роботи управління контролю за підакцизними товарами Головного управління ДПС у Тернопільській області з адміністрування акцизного податку є ефективною та відповідає сучасним вимогам. При цьому постійне вдосконалення процесів податкового адміністрування, впровадження нових технологій і підвищення професійного рівня працівників залишаються ключовими завданнями для забезпечення його успішного функціонування.

Перелік використаних джерел:

1. Управління контролю за підакцизними товарами. URL: <https://tr.tax.gov.ua/okremi-storinki/struktura/454917.html>.

2. Звіт про виконання роботи Головного управління ДПС у Тернопільській області на 2023 рік. Тернопіль, 2023. 31 с.

УДК 338.05

Стельмашук Юлія

студентка групи ПФ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Yulia Stelmashchuk

Student of the group ПФ-31

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Nataliia Tymoshyk

PhD (Economics), Docent

Associate Professor of the Economics and Finance Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ ADAPTATION OF THE SOCIAL INSURANCE SYSTEM TO THE CONDITIONS OF MILITARY CONFLICT IN UKRAINE

Соціальне страхування є важливим інструментом соціального захисту населення, що забезпечує певний рівень доходів та медичну допомогу в разі настання страхових випадків, таких як хвороба, інвалідність, безробіття або старість. В Україні система соціального страхування складається з кількох окремих видів обов'язкового державного соціального страхування, а також добровільних недержавних форм. Основними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні є пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, а також страхування тимчасової втрати працездатності. Ці види страхування фінансуються за рахунок страхових внесків роботодавців та працівників і регулюються відповідними законами.

Після початку повномасштабного вторгнення РФ, система соціального страхування України зазнала значних викликів та змін. Поява великої кількості внутрішньо переміщених осіб, збільшення рівня безробіття, зупинка роботи підприємств і відповідно виплати